

Cîteva probleme în atenția comisiilor de selecționare de la organizații

MIHAI APAN

Cadrul legislativ care stabilește îndatoririle organizațiilor socialiste și răspunderea acestora cu privire la păstrarea și folosirea documentelor pe care le creează sau le dețin, în activitatea proprie și a unităților subordonate, stipulează în secțiunea a II-a, articolul 14, că selecționarea se efectuează de către comisii de selecționare¹.

Avînd în vedere scopul protejării documentelor din Fondul Arhivistic Național apreciate ca valori cărora statul le acordă atenție specială, rezultă că selecționarea reprezintă o activitate de mare răspundere ce revine atît conducerilor organizațiilor socialiste și celorlalte organizații care desemnează componența comisiilor cît și a membrilor lor.

Rezultatele obținute în domeniul marcat de apariția Decretului 472/1971 și scrierea acestor rînduri ne îndrituiesc să afirmăm că există un progres evident în ceea ce privește starea arhivelor de la organizații.

În județul Bihor tot mai multe instituții și întreprinderi îndrumate și controlate de organele centrale tutelare și de Filiala Arhivelor Statului Bihor au acordat atenția cuvenită evidenței, selecționării, folosirii și păstrării documentelor lor, aplicării și, prin urmare, respectării prevederilor legislației arhivistice în care includem și normele tehnice care oferă soluții în procesul muncii factorilor de conducere interesați și arhivarilor.

Pentru a se putea executa cu răspundere operațiunea selecționării Filiala Arhivelor Statului Bihor a urmărit cu perseverență — datorită importanței deosebite pe care o prezintă documentele pentru activitatea practică și științifică — îndeplinirea obligațiilor organizațiilor privind înregistrarea, circuitul și rezolvarea documentelor, gruparea lor în dosare, respectarea nomenclatoarelor-indicatoare.

Totuși, se constată că nu pretutindeni se respectă principiul constituirii unităților arhivistice pe probleme și termene de păstrare, inventarierea și depunerea lor la arhiva unității așa cum cer normele. Faptul că la compartimentele unii factori de răspundere, înclinați să lase lucrurile în seama arhivarilor sau a cîte unui salariat cărui i se dau parțial atribuții legate de arhivă, nu acordă atenția cuvenită acestor activități, provoacă în asemenea situații nerespectarea timpului prevăzut de actele normative pentru organizarea dosarelor și depunerea lor la arhiva unității, întîrzieri la inventariere cu consecințe, cel mai adesea, în ceea ce privește activitatea operativă a organizațiilor. Privind în perspectivă, situații de acest fel afectează pregătirea fondurilor arhivistice pentru depunere la filiala județeană a Arhivelor Statului. Desigur, prin modificările aduse decretului în 1974, legiuitorul a prevăzut sancțiuni relative la nerespectarea dispozi-

¹ Cf. Expunerea de motive la Decretul 472/1971 privind F.A.N., în secțiunea a II-a, „Selecționarea documentelor“, în Colecția de legi și decrete, 1971, IV, 1 octombrie — 31 decembrie, Consiliul de Stat, Colegiul redacțional al Buletinului oficial al R.S.R., București, 1972, p. 679, 686—687 și „Revista Arhivelor“, nr. 1/1975, p. 23, în care este redat Decretul 472/1971 republicat cu modificările ulterioare conform Decretului Consiliului de Stat nr. 206/1974.

țiilor legale, dar cum activitatea de îndrumare și control are o importanță contribuție în dezvoltarea conștiinței, este necesar ca asemenea semnalări să ajute la buna înțelegere a tuturor problemelor actuale ale activității arhivistice cu care se confruntă organizațiile și noi, arhiviștii, la nivelurile abordate.

Numirea comisiilor de selecționare este un act de mare responsabilitate socială, cu profunde urmări pentru posibilitățile create generațiilor viitoare de a cunoaște dimensiunile vieții și capacitățile creatoare ale societății noastre de astăzi. O comisie de selecționare trebuie să fie expresia relevantă a puterii de pătrundere în esența activității de producție materială și spirituală ale colectivelor de oameni ai muncii dintr-o întreprindere sau instituție, în esența fenomenelor și proceselor sociale la care aceste colective participă ca parte a întregului și deci trebuie să aibă puterea de a da măsura reală a valorilor pe care le selecționează pentru posteritate.

Rezultă că din comisiile de selecționare trebuie să facă parte personal muncitor bine pregătit din punct de vedere politic și profesional, cu larg orizont cultural, dornic să înțeleagă sensul legislației arhivistice în vigoare și sensul protecției speciale acordate de stat și de partid Fondului Arhivistic Național, tocmai prin specificarea categoriilor de documente create de organizația în care lucrează și a valorii acestora.

Constituirea comisiilor de selecționare la organizațiile socialiste din județul Bihor, în majoritatea cazurilor, a înrădit pozitiv toți factorii cu rol organizatoric în domeniul muncii de arhivă — compartimente cu rol coordonator și arhivari. S-au conferit astfel dimensiuni și exigențe noi operațiunii de selecționare.

Experiența noastră arată că în procesul selecționării s-au impus necesitatea cercetării fiecărei unități arhivistice, indiferent de faptul că are sau nu instrumente contemporane de evidență, și cercetarea integrală a documentelor și a inventarelor lor pe perioada dată, indiferent de termenul de păstrare actual, pentru a se crea o imagine de ansamblu asupra documentelor existente și a informațiilor pe care acestea le cuprind. Așa s-au putut lua decizii pentru păstrarea permanentă a anumitor categorii de documente care aveau inițial termene de păstrare temporare, evident în raport de argumentele care au pledat în acest sens.

Trebuie să recunoaștem însă că mai sînt comisii de selecționare în cadrul unor organizații socialiste care nu manifestă discernămint, nu înțeleg importanța măsurilor, ba chiar, sub pretextul că nu-și găsesc timp și pentru astfel de activități, nesocotesc legislația și comit astfel abateri de la ea. În cadrul unor comisii de selecționare nu este analizat cuprinsul unităților arhivistice care se propun a fi eliminate sau nu se acordă atenția necesară păstrării permanente a unor categorii de documente prezentînd importanță practică sau documentar-științifică și desigur istorică. Membrii unor comisii de selecționare nu se deplasează în arhivă pentru a verifica documentele propuse pentru rețopit, dar semnează procesele-verbale de selecționare. Sînt cazuri cînd nu se cere concursul specialiștilor din unitățile respective, chiar dacă nu fac parte din comisie. Membrii unor comisii semnează procesele-verbale de selecționare fără a verifica inventarele anexate. În alte situații, selecționarea se desfășoară la intervale de ani de zile. Am constatat din activitatea de îndrumare că se fac inventare arhivistice ce nu cuprind problemele esențiale pe care le conțin dosarele sau nu precizează genul documentelor care le compun și din cauza acestor neajunsuri se stabilesc inexact anii extremi ai unităților arhivistice.

În activitatea unor comisii de selecționare sînt folosite indicatoare a căror valabilitate a încetat odată cu apariția altor indicatoare sau nu se aplică just principiul asimilării valorii documentar-istorice în cazul unor categorii de documente care nu sînt nominalizate în indicatoare.

În aceste condițiuni, se impune creșterea rolului comisiilor de selecționare din cadrul organizațiilor socialiste prin aplicarea unui complex de măsuri.

Mai întâi, ca o problemă deosebit de importantă, de care trebuie să țină seama comisiile de selecționare, este aprecierea valorii documentare. În perspectivă, se impune aplicarea cu mult discernămint și responsabilitate a indicatorului termenelor de păstrare și a nomenclatorului actelor.

În al doilea rând, este necesar să se pună un accent deosebit pe inventarierea documentelor, separat pe fonduri arhivistice, chiar și în cazul unor instituții care-și constituie unități arhivistice pe baza instrumentelor contemporane de evidență, întrucât aceste instrumente, după cum se poate vedea din situațiile existente, nu oferă întotdeauna toate elementele necesare în vederea aprecierii valorii documentare.

Pentru realizarea acestui scop factorii investiți cu atribuții pe linie de arhivă și comisiile de selecționare vor respecta principiul aprecierii valorii fondurilor arhivistice, în sensul de a fi pregătite pentru a se depune la filiala Arhivelor Statului acele fonduri arhivistice ale instituțiilor, întreprinderilor, asociațiilor și altor organizații cu un spectru larg de probleme, utile într-un grad înalt activităților economice, științifice, politice și cultural-educative și care totodată folosesc unei largi informări a specialiștilor din institutele de cercetare.

Pornind de la acest principiu, se impune și selecția unităților arhivistice din cadrul fondurilor arhivistice propuse pentru predare la Arhivele Statului și a documentelor din cadrul lor, deoarece, putem afirma în temeiul experienței de până acum, nu toate rămân cu termene de păstrare permanentă ori de lungă durată sau au valoare deosebită și caracter istoric. Unele dintre ele pot prezenta la o reanalizare judicioasă interes limitat și deci termene mai mici de păstrare atât pentru organizația socialistă și buna desfășurare a activității ei cotidiene, cât și pentru istorie. Împărtășim însă opinia că, în cazul fondurilor din care s-au păstrat puține documente, comisiile de selecționare trebuie să procedeze cu mare grijă și să le păstreze, chiar dacă au o importanță mai mică, iar termenele lor de păstrare sînt expirate conform indicatorului.

Se impun unele precizări și în legătură cu folosirea indicatoarelor cu termene de păstrare.

Datorită transformărilor rapide care se produc în societatea noastră, se modifică și documentația creată de organizațiile socialiste, indiferent la ce nivel. Se modifică terminologia folosită pentru definirea aceluiași categorii de documente. De aceea trebuie să se țină seama de măsurile luate în stat pentru raționalizarea sistemului de evidență a documentelor², dar în cazul în care unele indicatoare cu termene de păstrare devin greu accesibile comisiilor de selecționare sau nu conțin toate categoriile de documente ori conțin categorii de documente inexistente la organizația socialistă respectivă, să se aibă în vedere întotdeauna scopul pentru care a fost creată acea categorie de documente și, în funcție de scop, să se facă asimilarea cu categoriile de acte cuprinse în nomenclatoare — indicatoare. Se întrevide faptul că pentru ușurarea activității de selecționare ar fi util dacă în fiecare indicator ce se elaborează, în anexă, s-ar preciza în ordine alfabetică sensul — înțelesul — termenilor folosiți în indicatoarele anterioare expirate.

Pornind de la constatarea că nu toate documentele cu termene de păstrare mari au și valoare istorică s-ar impune ca în fiecare indicator care se elaborează să fie de la început codificate categoriile de documente asupra cărora nu există dubii în ceea ce privește caracterul istoric și, prin urmare, trebuie pregătite și preluate de filiala Arhivelor Statului pentru păstrare permanentă.

² Vezi articolul lui A. Nicolescu, *Raționalizarea sistemului de evidență a documentelor*, în „Revista Arhivelor”, nr. 1/1961, p. 56—58.